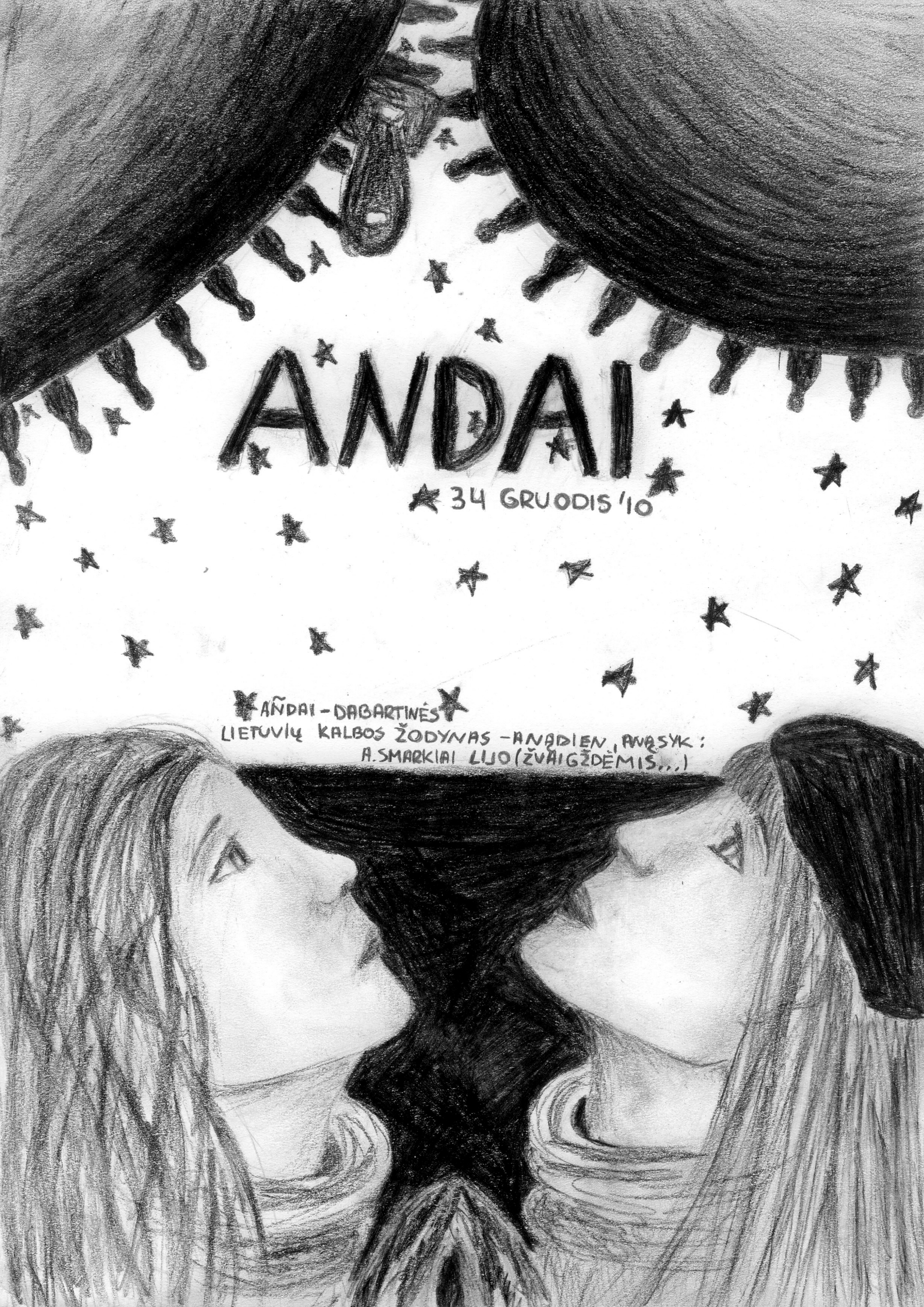

ANDAI

★ 34 GRUODIS '10

★ AŅDAI - DABARTINĒS ★
LIETUVIŲ KALBOS ŽODYNAS - ANADIEN, RAŠYK :
A. SMARKIAI LJO (ŽVAIGŽDĖMIS...)

REDAKTORIŲ ŽODIS

Štai nauji „Andai“, jais prisistatome mes – naujoji laikraščio redakcija.

Skaitydamos atsiųstus straipsnius, aptarinėdamos pasiūlytas idėjas, bėgiodamos po licėjų ir ieškodamos žmonių, kurie parašytų straipsnį, surastų nuotrauką ar nupieštą laikraščio viršelį, – darydamos visus šiuos darbus vis pagalvojame, kas paskatino mus tapti „Andų“ redaktorėmis. Veiklos trūkumas? Noras įgyti organizacinių gebėjimų, užimti kokias nors pareigas licėjuje ar susipažinti su daugiau žmonių?

Ne tik.

Gyvename licėjuje jau trečius metus, ir jau kartais pagalvojame apie mokslų pabaigą. Dažnai ji atrodo taip netoli, kad net baisu pasidaro. Būtent tokiom akimirkom pradedi galvoti, ką Licėjus tau davė ir ką tu jam davei. Mūsų atveju pirmasis sąrašas būtų žymiai ilgesnis nei antrasis – tai tikriausiai ir yra pagrindinė priežastis, kodėl dabar esame redaktorės: tam, kad baigusios dvyliką klasę nesigailėtume ko nors nepadariusios.

XVIII laida savo testamente sakė :

Licėjus davė man tiek daug – tačiau ką jam daviau aš? (...) Jei pradėčiau lyginti save ir savo galimybes, juk turbūt nė dešimties procentų savo potencialo čia neišnaudojau.

„Andai“ – gana didelė ir baisi atsakomybė, tačiau verta ją prisiimti, verta skirti tam daug laiko, darbo ir pastangų. Juolab mes nesam dviese – turime daug nuostabių žmonių, kurie dirba su mumis.

Karolina P. ir Karolina J., Rūta, Egle P. ir Egle B., Gabriele, Linai, Tada, Sofija, Povilai, Vykintai, Marija, Auste, Agnė, Austėja, Juste M. ir Juste Č., Inga, mokytoja Asta – Jums padedant leidžiame šiuos „Andus“, tačiau bet kuris kitas licėjaus bendruomenės narys taip pat gali prisidėti kuriant laikraštį. Drąsos ir išradingumo! Jei nori parašyti laišką savivaldos prezidentui, tai gali padaryti čia. Jei nori iškelti visiems aktualią ir svarbią problemą – būtinai parašyk apie ją „Anduose“, ir visi kaip mat tai sužinos. Jei artėja mylimos mokytojos gimtadienis, gali ją pasveikinti parašydamas skelbimą į „Andus“. Jei turi sąsiuvinį, pilną piešinukų, ir nežinai, kur jį dėti, – duok mums ir pamatysi savo darbus kuriame nors „Andų“ numeryje. Galų gale, mergaitė, jei tau patinka gražus ketvirtokas, gali imti ir anonimiškai prisipažinti meilę, parašyti trumpą laiškėlį į „Andus“ (redaktorės pasižada neišduoti asmens tapatybės). Tai padaryti paprasta: užtenka išsiųsti laiškutį į mūsų el. paštą – andai.licejus@gmail.com.

„Andai“ atviri viskam – jūsų „trenktoms“ idėjoms, jūsų keistiems darbams, jūsų rimtoms diskusijoms ar tarpusavio pokalbiams. Ypač laukiame kritikos – tik su Jumis kartu mes galim sukurti tokį laikraštį, kuris Jus domintų, Jums patiktų.

Dirbame ne tik sau, bet ir Jums, skaitytojai.

Virga ir Radvilė

REDAKcinė KOLEGIJA

Redaktorės: Virga Pleskaitė, Radvilė Daukšytė; **korektorės:** Rūta Sinkevičiūtė, Austėja Masliukaitė, Karolina Juzefovičiūtė, Ugnė Ringelevičiūtė; **dailininkės:** Marija Litvinaitė (viršelis), Austė Parulytė (8 psl.); **maketuotojas:** Vykintas Baltrušaitis; **padedanti mokytoja:** Asta Karaliūtė-Bredelienė; **straipsnių ir iliustracijų autoriai.**

Dėkojame Gyčio Nakvosio tėveliams už pagalbą leidžiant „Andus“!

TURINYS

3 PREZIDENTO ŽODIS

Povilas Barasa

Ingos Dujevos iliustracija

4 LIETUVIUKAMS IR LIETUVIUKĖMS

Interviu su Dariumi Kuoliu, kalbino Sofija Melnikaitė ir Eglė Petrošiūtė

5 MEDIUMAS

Gabrielė Krupovič, Tadas Šlimas

Dariaus Buinausko nuotraukos

7 DUOKIT MAN NORS TRUPINĖLĮ SAULĖS!

Interviu su mokytoja Linoreta Vasilevičiene, kalbino Eglė Butkevičiūtė ir Linas Rinkūnas

Steve Saba (<http://pbase.com/stevesaba>) nuotraukos

9 LIETUVIUKAMS IR LIETUVIUKĖMS (tęsinys)

12 KAI VISOS BAŽNYČIOS GIEDA

Interviu su Monika Stasytyte, kalbino Karolina Panto

13 LAIŠKAS MOKYTOJAI

Gabrielė Ganžaitė

Gabrielės Ganžaitės iliustracijos

16 VIENĄ DIENĄ NETYČIA ĮKRITAU Į DUOBĘ

Justė Raminta Čuprinskaitė

Austės Parulytės iliustracija

17 HARIS POTERIS LICĖJUJE

Rūta Miškinytė, Virga Pleskaitė

Agnės Misiūtės iliustracijos

19 EKSPERTAI

Į klausimus atsakinėjo mokytojai Ernestas Šidlauskas ir Ričardas Jankauskas

19 MOKYTOJŲ PERLIUKAI

PREZIDENTO ŽODIS

POVILAS BARASA

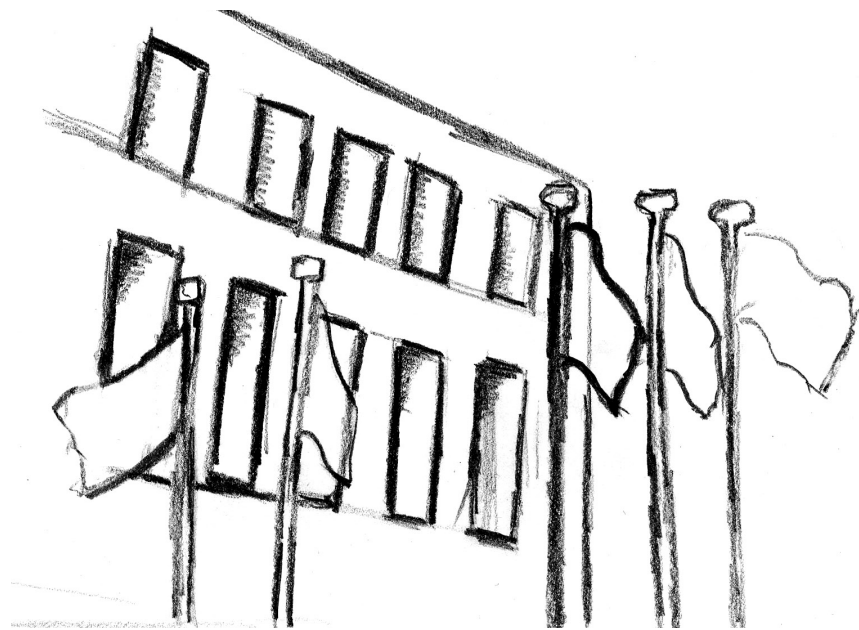

Klausiame, kodėl, mano manymu, jūs mane išrinkote? Tikiuosi, ne dėl to, kad, kaip pasirodė kažkuriam anonimiškam klausinėtojiui, esu panašus į Harį Poterį. Taip pat, tikiuosi, ne todėl, kad turiu pakankamai daug pažįstamų liceistų. Labai tikiuosi, nes tapau prezidentu svarbiu momentu – kaip tik tuomet, kai licėjus it feniksas dvidešimtą kartą atgimsta. Ir gerai, kad atgimsta, o ne gimsta – pastaruoju atveju nieko nebūtume pasiekę. Tarp šių sienų kasmet ateina vis nauji žmonės (ir vieni vis išeina, deja), su naujomis idėjomis, naujais norais, naujais siekiais. Dalis licėjaus miršta, dalis gimsta, taip vizualiai mokykla ir keičiasi.

Tik ar keičiamės mes? Taip, pasakytų gerbiamas mokytojas Ričardas Jankauskas. Reikia lengvinti muzikos atsiskaitymų tvarką. Mažiau į meną imame žiūrėti, mažiau kuriame, mažiau patys ir suprantame. Galų gale į save rečiau pažvelgiame – juk aplinkui tiek visko daug! Ir televizija, ir internetas, ir veidaknygės visokios... Visur kažkas atitraukia dėmesį, taip ir liekame patys nuskriausti. O žiūrėk, individas nuskriaustas – jau populiacija silpnėnė. Jei vienos dalies nėra, dėlionės taip ir nesudėlios. O kai trūksta ne vienos, o keleto dalių, jau visai dėlionė nekokia atrodo...

Taigi stoviu čia su savo iš seniūnų ir senatorių sudaryta komanda, vidury nei galo, nei pradžios neturinčio dalyko, kažkokio erdvėlaikio. Ir, kaip kirminas žemėje, knisuosi aplinkui, stebiu, darau išvadas ir jas garsiai skelbiu. Matau, kad dauguma draugų liceistų neranda savo veiklos srities, todėl ima blaškytis ir užsiimti niekais. Tad ir bandysiu jiems padėti apsispręsti – patardamas, diskutuodamas, nurodydamas. Kai turi gyvenimo kelią, pradedi save koreguoti, matyti savo ydas, trūkumus, trukdančius siekti tikslo. Todėl sakau, kad gyvenime yra svarbiau gebėti spręsti problemas, o ne vien kelti teorijas ir taip nieko nenuveikti. Reikia sugebėti išeiti į viešumą, neužsidaryti savyje, nebijoti nepasisekimo. Kai susitvarkai pats, pradedi tvarkyti ir aplinką – kyla noras ir ją matyti gražią ir tvarkingą, dėl to neatsisakai surinkti šiukšles, pasodinti medelį ar ant palangės pastatyti kaktusą. Kaip jau minėjau, viskas kyla iš žmogaus, ir savo mokykla pateikiame save pačius.

Taip ir neatsakiau, ką aš manau apie išrinkimą. Atvirai pasakius, manau, esu Jūsų prezidentas todėl, kad mėgstu kalbėti, ir kartais netuščiau. Turiu jums nuoširdžiai padėkoti (Nors kam? Jei jau balsavote, tai darėte, ko gero, ne dėl padėkos). Atsidėkodamas turiu pasikartoti – kaip jau sakiau per inauguraciją: kovokite su savimi. Nepasiduokite. Nebijokite! Tapkite tais drugiais, kurie sparno virptelėjimu sukelia cunamį. Tokių reikia licėjui. Mūsų dėlionei reikia dalių – sudėtingų, bet dėl to nepakartojamų!

SAVIVALDA

LIETUVIUKAMS IR LIETUVIUKĖMS

*Ką Tau reiškia pilietiškumas? Šį tą daugiau, nei sudainuoti „Tris milijonus“ tautiečiams laimėjus eilines rungtynes? Būtent apie tai ir apie Moksleivių akademijos „Civitas“ veiklą vieną lapkričio popietę susitikome pasikalbėti su **Dariumi Kuoliu**, Pilietinės Visuomenės instituto direktoriumi, Moksleivių akademijos „Civitas“ steigėju ir aktyviu Lietuvos kultūrinio gyvenimo dalyviu.*

*Kalbino **Sofija Melnikaitė** ir **Eglė Petrošiūtė**.*

Kaip tiksliausia būtų Jus pristatyti „Andų“ skaitytojams?

Turbūt prisistatyti galėčiau įvairiais vaidmenimis. Tik atkūrus Lietuvos valstybę teko būti labai jaunu kultūros ir švietimo ministru. Vėliau per pirmąją Valdo Adamkaus prezidentavimo kadenciją dirbau jo patarėju. Taigi dalyvavau Lietuvos politikoje. Taip pat esu šio toks mokslininkas. Šiuo metu Lietuvių literatūros ir tautosakos institute tyrinėju senąją Lietuvos kultūrą, rašau knygas. Pats vadovauju nedideliui Pilietinės visuomenės institutui. Baltijos televizijoje vedu „Sankirtų“ laidą.

O kaip galėtumėte įvardyti pačios Moksleivių akademijos „Civitas“ misiją? Ar tai gelbėjimas, ar kažko kūrimas, statymas?

Akademijos „Civitas“ idėja kilo iš pačių Vilniaus moksleivių. Prieš keletą metų guvus moksleivis Simas Čelutka, šiandien studijuojantis Vilniaus universitete, kreipėsi į Pilietinės visuomenės institutą klausdamas, ką šis gali pasiūlyti jaunimui, moksleivijai. Mes tuo metu užsiėmėme visuomenės tyrimais ir suaugusiųjų pilietinio švietimo projektais – mokiniams jokių programų neturėjome. Taigi Simo paklausėme, kas moksleivius domintų, o paskui susėdome kartu ir subrandinome neformalios pilietinės moksleivių akademijos idėją. Nutarėme, kad akademija turėtų būti kuriama pačių moksleivių, besidominčių Lietuvos reikalais, kartu su žinomais žmonėmis, kurie moksleiviams yra įdomūs, su kuriais jie norėtų diskutuoti, ginčytis, kuriuos norėtų išklausti. Taip mūsų akademija gimė iš pačių moksleivių noro geriau pažinti Lietuvos tikrovę, Lietuvą kaip bendrą reikalą, bendrą rūpestį. Tas noras savo krašto bendruomenę

pažinti yra suprantamas: nepažindamas negali šiai bendruomenei įsipareigoti, jai angažuotis, jos labai išmintingai veikti, negali būti naudingas tai žmonių bendrijai, kuriai priklausai. Taigi idėja geriau pažinti Lietuvos reikalus buvo pamatinė, o pažįstant labai svarbu mokytis dalintis savo patirtimi, diskutuoti, svarstyti bendrus klausimus, moderuoti diskusijas, susipažinti, bendrauti. Vilniuje įsteigta moksleivių akademija jau antrus metus gana sėkmingai veikia ir kituose Lietuvos miestuose – Pakruojyje, Kėdainiuose, Molėtuose, Mažeikiuose. Džiugu, kad tai originalus lietuvių moksleivijos projektas, prie kurio noriai prisideda žinomi Lietuvos mokslininkai, žurnalistai, politologai, kultūrininkai.

Ką Jums reiškia pilietiškumas?

Ką man reiškia pilietiškumas? (*juokiasi*) Tai žmogaus laikysena, kylanti iš įsipareigojimo savo kraštui, savo krašto bendruomenei – ne tik dabartinei, bet ir tai, kuri buvo prieš mus ir išėjo, ir tai, kuri ateis po mūsų. Gali skambėti per skambiai, bet tai labai tikri dalykai, labai apčiuopiama patirtis. Mat savo gyvenimą gali nugyventi tiek užsisklendęs nuo visuomenės, rūpindamasis vien savo reikalais, tiek mėgindamas save stipriau susieti su tave išauginusia bendruomene, su jos likimu. Bendruomenės rūpesčiai šiuo atveju tampa ir tavo rūpesčiais.

Toliau skaitykite 9-tajame puslapyje.

MEDIUMAS

GABRIELĖ KRUPOVIČ

Vos spalio vidury pasirodžius pirmajam sniegui, pradėjo sklandyti kalbos ir idėjos apie antrojų metų įvykį – mediumą. Bendri susirinkimai, scenarijaus kūrimas: rašymas, perrašymas, jungimas, braukymas, keitimas... Darbas prasidėjo. Kasdieninis gyvenimas licėjuje atėjus rytą, išeinant vėlai vakare, susirenkant savaitgaliais, vaidinant, grojant, piešiant, juokiantis ir visiems kartu skaičiuojant paras iki mūsų laukiamo įvykio.

Pentadienis. „Kai sninga, rodos, girdžiu viso pasaulio muziką...“. Vokiečių stovykloje pagamintame plakate visos dienos užbrauktos, į aktų salę renkasi jūra besišypsančių ir nekantriai ir viltingai laukiančių vaidinimo žmonių, užkulisuose antrojų širdys susijaudinusios vieningai tuksi (tuk-tuk, tuk-tuk) ir atrodo, paskutinės sekundės prieš užlipant į sceną tęsiasi ilgiau nei amžinybė. Viena akimirka. Scenoje įsivyrėja aklina tamsa. Vaidinimas prasideda.

IŠ UŽKULSIŲ

Monika S., 2a:

Visų pirma, mediumas buvo proga atrasti kurse naujų žmonių arba pažinti juos iš naujo. Per patį renginį, kai salė buvo pilna žiūrovų, pradėjau nežmoniškai jaudintis – kiekvienas ateina kažko tikėdamasis... O nuo pradžios iki tos akimirkos, kai jau visi kartu nusilenkėm, – juoda dėmė. Na, o jei klausit, ar Mediumas pavyko, atsakau: 100%. Kalbu apie procesą.

Lina, 2a:

Mediumas, be abejo, pavyko. Jo pasisekimas vertinamas ne patenkintų ar nepatenkintų trečiųjų statistika, o išgyventų akimirkų kokybe. Repetacijos, vakarai licėjuje, netgi tarpusavio nesutarimai labai sustiprino mūsų kursą bei suteikė mums vertingos patirties. O įspūdžiai... Jų daug.

Ieva B., 2c:

Manau, kad mediumas pavyko tikrai sklandžiai. Iš tiesų buvo nelengva, bet jau esam „apsitrynę“ ir darbas, nors ir su pykčiais, bet virė sėkmingai, išmokta daug, dar daugiau sužinota apie kitus. Emocijos... Nebuvo tokio „neparuošta iki galo“ jausmo.

MEDIUMAS TREČIOKO

TADO AKIMIS

Ššššš! Prasidedantis vienose lūpose, iš vieno salės krašto į kitą pereinantis trečiųjų tildymo garsas nuramino. Praėjusiame karnavale „užsikėlę kartelę“ antrokai buvo po stipriu padidinamuoju stiklu.

Pirmieji lyriški aklosios sakiniai, nepakartojamos mėlynos lemputės, kurias kažkodėl Jankauskas norėjo uždrausti, ir... aš prikaustytas. Keturias dešimtis minučių neturėjau noro atsakyti tiems, kas man siuntė žinutes. Pirmas mano ačiū – fotografams, nei viena blykste nesugadinusiems

tamsos efekto. Veiksmai kavinėje, gatvėje ir vėl kavinėje, trys skirtingi laikai, du kitoniški aktoriai vienam personažui, įtikinama vaidyba... Pirmą kartą po licėjaus renginio rimtai diskutavau apie pasirodymo siužetą – kodėl jaunas verslininkas įmeta centų muzikantui būdamas kartu su aktore? Iš tamsiosios komentarų pusės - kai kurie rado „kabliuką“ dėl banalumo, perdėtas rimtumas taip pat neįtiko, stigo kvailių juokelių apie trečiuokus. Ironiška, ar ne? Ir kartu paradoksalu, juk pavykusį mediumą intensyviausiai kritikavome mes, kuriems skirtas vaidinimas – trečiakursiai. Nebesugebame įvertinti gražių dalykų, nes *nežauriai kieta?* Įvertinkim tą

gražų vaidinimą apie banalų džiaugsmą bei gyvenimo vertybes. Vienas didžiausių mano autoritetų licėjuje pastebėjo: „Patys gražiausi gyvenimo dalykai *negali* būti nebanalūs, juk apie juos tiek daug kalbam“.

Po paskutinio Šimtadienio sakiau: yra licėjaus vaidinimai ir yra Šimtadienis. Antrokai, mano akimis žiūrint, pataikėte į aukštą kategoriją, kur nebereikia standartų ir ironijos. Ačiū, šaunuoliai.

GANDAI APIE MEDIUMĄ

Iki mediumo likus savaitei, „Andų“ redakcija rinko gandus apie būsimą renginį. Įdomiausius ir išradingiausius pateikiame čia.

Spektaklio metu bus mėtomi saldainiai į žiūrovus

Nepasitvirtino. Gaila, niekas nebūtų supykęs dėl to. „Oze“ dabar kaip tik galima nusipirkti Chupa-Chups saldainių po 10ct.

Renginyje šoks Katulis

Pasitvirtino! Ir ne vien jis šoko, antrokai vaikinai teikia daug vilčių ateičiai.

Mediume gros Justin Bieber daina „Baby“

Nepasitvirtino. Gaila, nieko čia daugiau nepridursi.

Vaidinimo metu mirs bent vienas veikėjas

Pasitvirtino daug kartų (jei skaičiuotume visus Linos bandymus nusišauti)!

Spektaklis vyks vokiškai

Nepasitvirtino. O juk kalendorius, kabantis fojė ir žymintis dienų, likusių iki mediumo, skaičių, buvo parašytas vokiškai.

Mediumas bus choreografinis spektaklis

Nepasitvirtino. Gandai, kad Monika šoks, buvo teisingi, tačiau iki choreografinio spektaklio liceistams dar toli.

DUOKIT MAN NORS TRUPINĖLĮ RYTŲ SAULĖS!

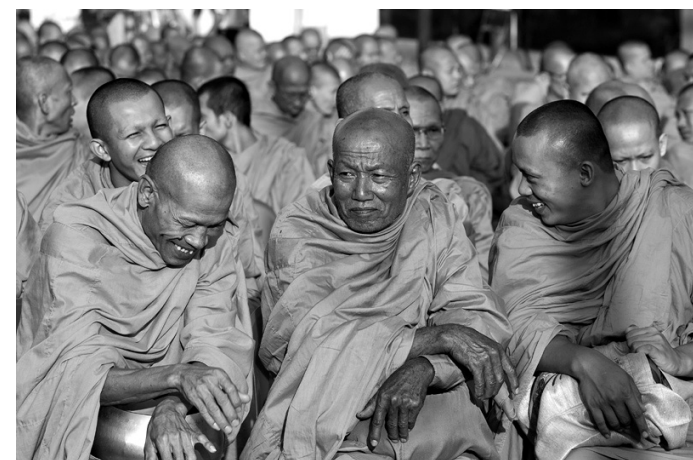
EGLĖ BUTKEVIČIŪTĖ ir LINAS RINKŪNAS

Neseniai licėjuje praūžęs projektas „Mano šalis – mano patirtis“ suteikė mokiniams progą pažinti Tailandą, Kambodžą bei kitas Pietryčių Azijos šalis, pažvelgti į jas ten gimusių ir augusių žmonių akimis. Licėjaus mokiniai buvo supažindinti su regiono valstybių istorija, kultūra, pasaulėžiūra. Projektas suteikė galimybę mokiniams sužinoti daugiau apie kitokį gyvenimo būdą, paskatino domėtis Pietryčių Azijos problemomis ir regiono privalumais, leido atrasti, praplėsti savo akiratį.

Papasakoti, kaip kilo projekto idėja ir ko iš jo tikėtasi, Eglė ir Linas paprašė mokytojos **Linoretos Vasilevičienės**.

Jūs buvote viena iš šio renginio organizatorių. Gal galėtumėte papasakoti, kaip svečiai iš Pietryčių Azijos atsidūrė mūsų mokykloje?

Visų pirma, tai yra pirmas mūsų projekto „Mano šalis – mano patirtis“ etapas, kuris buvo apie pietryčių šalis, o pati idėja gimė Užsienio reikalų ministerijoje. Aš prieš dešimt metų keliau į Indiją su viena drauge, ji man ir pasiūlė surengti projektą, kurio metu žmonės ateitų ir pasakotų apie savo valstybę. Taigi, tą pasiūlymą priėmiau ir manau, kad tai vaikams bus labai įdomu. Tikiu, kad daug įdomiau ir svarbiau yra gyvas, papasakotas žodis, nei knygoje aprašyti faktai. Pirmą paskaita buvo apie pietryčių Aziją lietuvių, išmaišiusių visą šį regioną, akimis (jų foto–paroda apie šį regioną taip pat lydi mūsų projektą). Kita dalis buvo apie Tailandą, kurį pristatė tailandietis, gyvenantis Lietuvoje.

Kaip manote, kokią naudą mokiniams davė šis renginys ?

Kaip jau minėjau, šis projektas nėra pabaigtas ir dar bus pranešimų. Tačiau projektas labai išsiplėtė: yra įvairūs dešimtokų projektai apie Pietryčių Aziją, padaryti per geografijos pamokas, taip pat panašūs darbai buvo padaryti anglų kalba, nes anglų kalbos mokytojos irgi buvo supažindintos su vykstančiu renginiu. Tad mokiniai apie Pietryčių Aziją sužinojo tikrai daugiau, negu kad būtų tiesiog paskaitę vadovėlį.

Paminėjote, kad tai tik dalis projekto ir dar bus pristatymų. Gal galėtumėte atskleisti, apie ką bus kiti pranešimai?

Ši projekto dalis apie Pietryčių Aziją, mano manymu, buvo labai išsami, todėl planuojame vieną projekto etapą pabaigti pranešimu apie Birmą. Yra minčių (galbūt pavasarį) daryti renginius, susijusius su Lotynų Amerika ar kuriuo nors kitu Azijos regionu. Mano manymu, ši projekto dalis buvo gana sėkminga. Renginiuose dalyvavo Užsienio reikalų ministerijos atstovai, kurie taip pat matė bei klausė pranešimų, todėl manau, kad jie bus suinteresuoti, jog mokiniai gautų kuo daugiau suvokimo apie pasaulį ir jo kultūrą.

Ačiū mokytojai Linoretai Vasilevičienei už puikią galimybę geriau pažinti kitų tautų gyvenimo būdą!

Jau gruodžio pabaigoje dienos šviesą išvys vienintelis ir nepakartojamas, proginis 20-mečio „Andų“ numeris

Jame galėsi skaityti:

- * kokių nuotykių mokytojai patyrė per visus 20 metų licėjuje;
- * ką dabar veikia, mąsto ir prisimena alumnai;
- * mokinių savivaldos sveikinimo žodį licėjaus bendruomenei 20-mečio proga;
- * visus geriausius mokytojų perliukus vienoje vietoje;
- * ką mokiniai ir mokytojai mano apie sunkiai suvokiamą reiškinį - licėjaus dvasią;
- * kaip mokiniai savo laisvalaikį leidžia olimpiadose.

O dabar belieka laukti...

Nežiopsok, griebk progai pasitaikius!

Vilniaus licėjaus 20-mečio jubiliejaus dienotvarkė

kas?	kam?	kada?
Šventinės pamokos	mokiniams ir mokytojams	9.00 - 12.00 val.
Renginys „Siemens“ arenoje	bendruomenei ir svečiams	19.00 - 22.30 val.
Vakaras licėjuje	alumnams ir mokytojams	23.00 val.

LIETUVIUKAMS IR LIETUVIUKĖMS (tėsinys)

Pradžia – 4-tajame puslapyje.

Kaip manote, kokiame amžiuje derėtų su vaikais pradėti kalbėti valstybės klausimais? Kas tai turėtų pradėti daryti? Tėvai ar mokytojai?

Kai vaikas susivokia esąs ne vienas šitam pasauly, štai tada ir reikėtų pradėti su juo kalbėti apie valstybę kaip žmonių bendriją. (*juokiasi*) Juk turime jam padėti suprasti, kad be šeimos dar yra kiti, kad su tais kitais reikia atrasti tam tikrą santykį, kad tie kiti yra savi ir su savais reikia mokėti bendrauti, sugyventi, spręsti bendrus klausimus, kad tavo, tavo šeimos gyvenimas ir tų kitų, esančių už tavo namo durų, gyvenimai yra susiję. Su vaikais reikia pradėti kuo anksčiau apie tai kalbėti, kad jie suvoktų, jog yra ne vieni, kad yra dalykų, kurie mąstančiam ir save kuriančiam žmogui yra labai svarbūs: įsipareigojimai, ištikimybė, lojalumas. Kad tokie dalykai sudaro esminę brandaus žmogaus tapatybės dalį. Jei tėvai, mokytojai, mokyklų vadovai, švietimo politikai taip nemano, jie nuskriaudžia jaunąją kartą, kuri taip ir lieka iki galo nesubrendusi - pajėgi galvoti tik apie save ir savo šeimos ratą, savo asmeninę gerovę, savo individualų likimą, bet nesugebanti mąstyti apie bendrus reikalus. Tokių jaunųjų žmonių tapatumas labai nukenčia: jis lieka neišsiskleidęs.

O kaip Jūs manote, kaip reikėtų keisti tuos žmones, kurie nesidomi valstybės reikalais, kurie iš šeimos neatsinešė valstybingumo vertybių?

Kalbėtis, bendrauti, kartu veikti. Jeigu mokykla veikia kaip mažoji respublika, maža savarankiška bendruomenė, jos visi nariai suvokia, kad jie turi bendrų reikalų, dėl kurių, norėdami savo mokykloje gyventi ne prievartinį, bet jaukų, moraliniais įsipareigojimais pagrįstą bendrą gyvenimą, privalo tartis ir susitarti. Tokioje mokykloje atsiranda natūralus domėjimasis kitais, bendrais reikalais, mokymasis bendrus reikalus pažinti, svarstyti ir spręsti kartu su kitais. Juk mokykla – tai pirmoji viešoji erdvė, kurioje vaikai tiesiogiai susiduria su kitais, įsijungia į bendruomenę. Jei toji bendruomenė yra iš tiesų laisva, savivaldi, mokiniai ne aklai paklūsta jos taisyklėms, jos įstatymams, bet dalyvauja bendras taisyklės kuriant ir joms įsipareigoja. Taip įgyjamos svarbios bendro veikimo patirtys – taip atveriamą valstybę kaip laisvą politinę bendriją.

Viename interviu, publikuotame portale gerosžinios.lt, teigėte, jog „dabartinis jaunimas turi gana daug sveiko požiūrio į gyvenimą, bet stipresnio kultūrinio ir visuomeninio stuburo neužsiaugina. Tam tikrų tvirtesnių gimtosios ir pasaulinės kultūros pagrindų, gilesnio visuomenės gyvenimo išmanymo mūsų moksleivijai, regis, stinga.“ Kaip manote, kodėl taip yra?

Pačiai vyresniajai kartai dažnai tokio išmanymo dar stinga. Tad natūralu, kad jo neretai stokoja ir jaunesnioji karta. Tais prievartos dešimtmečiais daug dalykų buvo nutylima, apie daug ką viešai buvo neįmanoma kalbėti. Tautos pasakojimas apie save buvo kupinas nutylėjimų, iškraipymų, atminties užtemimų. Laisvės metais mums, kaip tautinei ir politinei bendruomenei, reikėtų daug ką į savo pasakojimą susigrąžinti, daug kuo jį papildyti, kad mūsų tapatybė, mūsų savivoka būtų brandesnė. Šiandien išgyvename pokolonijinės tautos raidos tarpsnį, kai po pusės amžiaus priklausomybės, kolonijinio, nesavarankiško gyvenimo, mes su nepasitikėjimu žvelgiame į save ir į kitus, esame kupini saviniekos. Neva mes nelabai ką patys nuveikti sugebame: viskas, kas prasminga, tikra ir verta pagarbos, yra kažkur kitur, už Lietuvos sienų. Tokia savijauta, šitoks niurzgimas yra būdingi daugumai pokolonijinių visuomenių: ir polinkis į uždarumą, tam tikra arogancija, ir sykiu nevisavertiškumo patyrimas, savinieka – toks keistas prieštarų jausmų mišinys. Taigi Lietuvos jaunimui tenka augti tam tikroje pokolonijinėje aplinkoje, kuri tvirtesnių pagrindų, pasitikėjimo tautos kultūra, jos egzistencine patirtimi nesuteikia. Šiuo atveju reikėtų sąmoningo mokytojų, tėvų, visos vyresnės kartos angažavimosi, pasiryžimo įveikti savo kompleksus ir skiepyti nuo šitų kompleksų jaunimą. Šiandien tėvai ir mokytojai dažnai nesąmoningai perduoda vaikams savo nusivylimą, niurzgimą, nepasitikėjimą. Regis, neretai šeimoje mėginama apsiriboti vien buities, o mokykloje – vien dalyko žiniomis, vengiama kartu su jaunimu kelti ir svarstyti pamatinių gyvenimo prasmės, tautos likimo klausimus. Kodėl taip sakau? Neseniai buvo parengtas ir mokytojams pristatytas naujas Lietuvių kalbos programos projektas, prasidėjo jo svarstymai virtualioje erdvėje. Kai kurie komentarai suglumino: turbūt labai geri mokytojai lituanistai teigia, kad jų pareiga - mokyti vaikus gimtosios kalbos, mokyti kritiškai mąstyti, bet rūpintis tapatybės dalykais, lojalumu – nebe jų reikalas. Taigi kritinį mąstymą lietuvių kalbos mokytojas supriešina su lojalumu – ištikimybe, įsipareigojimu. Jeigu lietuvių kalbos ir literatūros mokytojas sako: nenoriu,

kad mūsų jaunimas būtų bent kam įsipareigojęs, ištikimas – savo kraštui, tautai, jos kultūrai, kalbai, žmonėms, bendrapiliečiams, ar yra prasmė mokyti pačios lietuvių kalbos? Kuo bus tik labai kritiškas, lietuviškai tauškiantis, bet niekam neįsipareigojęs, niekur neįsišaknijęs žmogutis – toks laisvas kaip trumpikių gumelė, į visas puses tampomas, visur straksintis, niekur neužsibūnantis, jokiais ištikimybės saitais nesusijęs. Toks postmodernus pokolonijinis *lietuviukas* ar *lietuviukė*. Jeigu mūsų vyresnioji karta šitaip žiūri į jaunimą ir nemano, kad jį reikėtų rengti gyvenimui truputėli rimčiau, jaunimas ir neįgyja pamatų. Kitas dalykas – neretai vyresniąją kartą veikia postmodernaus gyvenimo nuostatos: neva nieko labai rimto šitame gyvenime, XXI amžiaus gyvenime, būti jau nebegali. Kas įvyko – įvyko, mums liko didelių kūrinų nuolaužos, tam tikri tekstai. Mokykimės juos interpretuoti, jų reikšmėmis žaisti, to užtenka. Mes praradome pasakojimą apie save, nuoseklų ir rišlų pasakojimą, kuris perteiktų mums ženklus, vertybes, nuostatas, kurios buvo svarbios ir telkė mūsų protėvius, kurios galėtų telkti mus ir ateinančias kartas. Tautos, kurios praranda savo pasakojimą ir gyvena tik tarp pabirų tekstų, tarp šukių – kultūros šukių, nelabai įstengia duoti rimtų impulsų jaunosios kartos brandai. Tokia tauta pasmerkia ir savo jaunimą gyventi tarp šukių. Taigi, kai sakau, kad jaunimui stinga tam tikros kultūrinės brandos, kalbu apie bendrą kultūrinę situaciją – ir vyresnioji karta neretai gyvena tarp duženų, nesuregzdama vientiso prasmingo pasakojimo. Tas pasakojimas sovietmečiu buvo ideologizuotas, išprievartautas ir mus prievartavęs, nuo jo lietuviai jaučiasi išsivadavę – visą tą primestą pasakojimą atmetė, o savo autentiško, savarankiško pasakojimo taip ir nesukūrė. Tad jūsų karta arba pati ims jį kurtis, arba ir toliau gyvens tarp šukių ir augins vaikus tarp šukių – gal Lietuvoje, gal ne.

Kaip manote ar ir istorijos pamokose trūksta tam tikro kryptingo jos analizavimo?

Manau, kad trūksta. Atsivėrė laisvaspoliglotiškas pasaulis, ir istorikas liko sutrikęs – faktų daug, pasaulio istorija spalvinga ir gausi, o Lietuvos praeitis menkai pažinta. Istorikas, kažkada baigęs Pedagoginį institutą, nelabai skaito kitomis kalbomis. Jis vargiai gali perskaityti lenkiškai, lotyniškai rašytus Lietuvos tekstus, o į lietuvių kalbą ne viskas išversta. Tad net turėdamas gerų norų ir siekdamas atverti mokiniams tautos praeitį, istorijos mokytojas kol kas tik iš dalies gali tai padaryti, nes profesionalūs istorikai ir vertėjai

dar nėra atlikę savo darbo. Per dvidešimt metų išleista nemaža senųjų Lietuvos kūrinių, tačiau istorijos mokytojas neras lietuviškai išversto nei Trečiojo Lietuvos Statuto, nei pirmosios spausdintos Motiejaus Strijkovskio parašytos Lietuvos istorijos. O šie veikalai keletą amžių sudarė tautos pamatus. Be jų pažinimo senoji tautos praeitis mokytojams ir mokiniams gali atrodyti skurdi ir menka. Mūsų istorinis pasakojimas dar lieka nepakankamai savarankiškas, sudurstytas iš Peterburge, Varšuvoje, Paryžiuje ar Berlyne kurtų pasakojimų atraižų. Dera kritiškai žvelgti į savo praeitį, bet turime pamatyti tai, kas mūsų protėviams buvo svarbu, kas padėjo jiems išlikti laisviems ir savarankiškiems. Deja, kartais tarp įvairių faktų gausos šių pamatinių dalykų nebepastebime.

Kiekvienais metais labai daug abiturientų išvyksta iš Lietuvos ir kai kurie jų nė neketina grįžti. Kaip Jūs manote, kokia šios tendencijos daroma įtaka pilietinės visuomenės formavimuisi ir kaip manote, kiek pilietiška bus kita karta?

Viskas priklauso nuo galvojimo. Kaip galvojame, taip ir gyvename. Jeigu šiandien galvojame, kad Lietuva nėra verta mūsų bendrų pastangų, kad šita bendruomenė pasmerkta išsivaikščioti, ir raginame jaunimą greičiau iš jos bėgti, žinoma, Lietuvos perspektyvos prastos. Tačiau mes galime keisti savo galvojimą. Mes galime ir šiandien, kaip Sąjūdžio laikais, galvoti, kad Lietuva yra mums duotoji kūrybos erdvė. Tik nuo mūsų pačių priklauso, ar mes kursime Lietuvą kaip meno kūrinį. Prieš porą dešimtmečių sociologas ir civilizacijų istorikas Vytautas Kavolis, mano vyresnysis bičiulis ir mokytojas, yra klausęs, ar lietuviai sugeba žvelgti į Lietuvą kaip į meno kūrinį. Tas klausimas liko užduotas, bet neatsakytas. Manau, jis adresuotas ir jaunajai kartai. Iš tikrųjų, gabiam jaunimui išvažiuoti reikia, reikia pamatyti pasaulį, įgyti patirčių. Tačiau jaunuoliams, kuriems ne tas pats, kas Lietuvoje dės, kas nutiks jų tėvų ir protėvių kraštui, kuriems ne tas pats, kur jie augins savo vaikus ir kam jie augins vaikus - kokiai tautai, kokiam kraštui, sugrįžti į Lietuvą, sugrįžti prie Lietuvos reikalų būtina. Išvažiavus svarbu sugrįžti. Tai seniai žinomi dalykai: žmogui duota tam tikrų įsipareigojimų našta. Suprantama, žmogus gali nuo savo naštos bėgti ir sėkmingai pabėgti, bet ar gyvenimo saulėlydyje jis jausis laimingas? Pabėgęs nuo visų įsipareigojimų, ryšių, atsakomybių? Ar mes žiūrėsime į savo egzistenciją kaip į narcizo žiedą, savyimi patenkintą, savyje užsisklendusį, ar mėginsime ją auginti kaip stipresnį augalą, įsišaknijusį bendruomenės dirvoje.

Nuo jaunosios kartos galvojimo ir gyvenimo labai daug kas priklausys. Tautos, visuomenės gyvenimas yra kuriamas. Kuriamas ne griežtų socialinių dėsnių, bet mūsų valia, mūsų apsisprendimais. Jeigu norime, mes galime. Ne viską, bet labai daug galime. Ypač laisvame, nors ir netobulame, bet demokratiškame krašte. Jau mokykloje jaunimui labai svarbu pajusti šitas galias: suprasti, kad nuo asmeninio ir bendro veikimo, nuo sugebėjimo keistis idėjomis ir veikti kartu, siekti bendro tikslo pareina visuomenės reikalai. Regis, jau pradėjau seniokiškai moralizuoti (*juokiasi*).

Britų rašytojas Howard'as Jacobson'as, šių metų prestižinės „Bookers“ premijos laimėtojas, teigia, jog „gyvenant egzilyje tapatybė tapatinama su genetika – bijoma kurti mišrias šeimas, o kai kurioms tautoms būdingas diasporų formavimas“. Kaip Jūs įsivaizduojate sparčiai emigruojančios lietuvių tautos ateitį svečiose šalyse, galimybes visiškai integruotis į visuomenę ir išlaikyti savą tapatybę?

Tos sąlygos yra labai įvairios, o ar išeiviai išlaikys savo tapatumą ir kokią tapatumą, priklauso nuo jų pačių. Kaip yra išeivijoje rašęs filosofas Juozas Girnius: „būsime lietuviais tol, kol to patys norėsime“. Laisvuose kraštuose, į kuriuos lietuviai šiandien vyksta, galima savo tapatumą išsaugoti ir kurti, galima į jį numoti ranka, galima net juo prekiauti poruojantis su kuo nori ir kaip nori. Kaip žinome iš spaudos, lietuviai dabar puikiai poruojasi su Afrikos gentimis. Ir tai yra naudingas poravimasis – laikinas, niekuo neįpareigojantis. Padėti broliškoms Afrikos gentims įsikurti Londone ar Dubline ir šiek tiek užsidirbti... Kodėl ne? Koks likimas laukia lietuviškos diasporos? Matyt, neišvengiamai dalis išvažiavusių lietuvių susigers į gausesnes tautas, bet tam tikra dalis išsaugos savo ryšius su lietuvių tauta, su Lietuva, angažuos lietuviškiems reikalams. Tai labai priklauso ir nuo Lietuvos valstybės pozicijos. Ar Lietuvos politikai ir teisininkai mėgins aptverti Lietuvą tvora kaip savo daržą, į kurią stengsis neįsileisti jaunų žmonių su Vakarų patirtimi, kad nekeltų konkurencijos ir netrikdytų ramaus nomenklatūrinio gyvenimo, ar kurs Lietuvą kaip atvirą valstybę? Neatiminės pilietybės iš išvažiavusių žmonių ir jų vaikų, neproteguos giminių ir artimųjų į tarnautojų vietas? Mūsų politikai kalba apie atvirą, demokratišką Lietuvą, tačiau instinktyviai mėgina išsergėti nelabai simpatišką, uždarą, nomenklatūrinę valstybę. Ar jaunimas su tokiu politikų elgesiu sutiks, ar gins

kitokią – laisvos Lietuvos viziją?

Daugeliui jaunų žmonių labai aktualus gyvenimo prasmės, tikslo, funkcijos visuomenėje radimo klausimas. Ką Jūs jiems galėtumėte patarti, galbūt pasidalinti savo patirtimi, kaip Jūs, būdamas jaunas ieškojote savo kelio?

Prasmės verta ieškoti, nors ne visada atrasti pavyksta: vienu metu ją jauti, kitu – nutolsta, išsprūsta. Tačiau liūdniausia liautis prasmės siekus – rezignuoti, pasiduoti. Mano sąmoninga jaunystė prabėgo sovietmečio agonijoje. *Sovietija* puvo, jos prievarta jau nebuvo tokia brutali, bet moraliai žlugdanti, į depresiją varanti. Ir tuo metu buvo svarbu išverti, su iškreipta tikrove nesusiliesti, nesusitaikyti. Rinkausi lituanistikos studijas Vilniaus universitete. Čia mes būrėmės į neformalius ratelius, ieškojome bendraminčių, draugų, bičiulių. Skaitėme egzistencializmo filosofus, religinę literatūrą, išeivijos autorius. Ieškojome ryšių su vyresniąja karta: turėjome nuostabių profesorių, kurių globą, pagalbą jautėme. Vyresnioji karta buvo patyrusi daug didesnę prievartą ir vis dėlto sugebėjo mus, jaunesnius, moraliai palaikyti. Tas kartų ryšys buvo esmingai svarbus – padėjo neprarasti vilties, pajusti atsakomybę už bendrus tautos reikalus. Taip mes, vienas kitą paremdami, ieškojome prasmės lietuviybėje, Lietuvos kultūroje. Prasminga atrodė išsaugoti vidinę laisvę, neprarasti savarankiško, kritiško santykio su tikrove. Leidome nelegalų kultūros žurnalą, įsijungėme į Sąjūdį. Džiaugėmės atstatoma valstybe: tai buvo mūsų respublika, mūsų viešas reikalas. Jam buvo verta įsipareigoti, dėl jo buvo prasminga grumtis. Manau, kad šiandien jaunimui svarbiausia neužsisklęsti, išsaugoti atvirą santykį su pasauliu, su šiaipusybe ir anapusybe. Klausti ir ieškoti prasmės nebėgant nuo tautos gyvenimo, nesislepiant nuo Lietuvos tikrovės. Regis, šiandien vengiama grumtis. Mums grūmimasis buvo neišvengiamas dalykas – arba pasiduodi, arba grumiesi su tikrove – dėl savo principų, nuostatų, dėl to, kad išliktum nesutryptas, išliktum savimi. Dabar tarsi daug galimybių pabėgti - „tegu kiti su sumauta tikrove grumiasi, o aš pasitrauksiu nuošalėn ir pažiūrėsiu, kaip jiems seksis“. O tiems, kaip tyčia, nesiseka. Ir taip lieka vis daugiau stebinčių, vis mažiau dėl bendrų reikalų veikiančių. Svarbiausia jaunimui grumtis. Manau, kad grūmimasis turi prasmę. Čia jau Alberas Kamiu, kuris mums jauniems buvo svarbus.

Dėkojame Dariui Kuoliui už interviu.

Daugiau informacijos apie Moksleivių akademijos „Civitas“ veiklą rasite tinklalapyje civitas.lt

KAI VISOS BAŽNYČIOS GIEDA

KAROLINA PANTO

Žvarbų ir šaltoką lapkritį visai neseniai sušildė Vilniaus bažnyčiose praūžęs devintasis Vilniaus Gospel muzikos festivalis. Nuoširdumas ir džiaugsmingumas naują krikščionybės balsą skleidė visame mieste!

Pasiklausyti giesmių į įvairias Lietuvos sostinės bažnyčias plūdo minios įvairaus amžiaus žmonių – tiek jauni, tiek vyresnio amžiaus žmonės norėjo kartu giedoti ir prisidėti prie šios įdomios veiklos. Tai pavyko padaryti pirmokei **Monikai Stasytytei** – mergina savanoriavo šiame renginyje ir sutiko įspūdžiais pasidalinti su mumis.

Kaip Tau pavyko pakliūti į festivalio savanorių sąrašą?

Į VGF pakliuvau, nes susipažinau su pagrindine koordinatorė - ji man ir pasiūlė pabandyti savanoriauti. Kadangi buvau girdėjusi gerų atsiliepimų apie festivalį, ir norėjau išbandyti savanoriavimą, sutikau.

Kokie įspūdžiai iš savanoriavimo? Kas labiausiai patiko?

Bendravimas su žmonėmis, pagalba jiems, ženkliukų dalijimas, dalyvių registracija, duomenų tikrinimas ir daug kitų darbų, kurių prieš tai nebuvau dariusi, buvo viena įdomiausių, nors ir gana varginančių, dalių. Antroji įdomi dalis – tai pertraukos, kurių metu buvo galima dalyvauti jungtinio choro repeticijose. Jose išmokau beveik visas giesmes ir per koncertą giedojau kartu su visais žiūrovais. Buvo labai įdomu stebėti, kaip žmonės reaguoja į gospel muziką – pačioje koncerto pradžioje dauguma buvo susikautę, be jokių emocijų, o tik vėliau, sugiedojus keletą kūrinių, žmonės truputį atsipalaidavo. Koncerto pabaigoje visi smagiai traukė „Happy day“! Ar bent jau plojo į ritmą, jei nedainavo.

Apie įspūdžius Monika galėtų kalbėti ir kalbėti. Juk pirmą kartą ji dalyvavo renginyje ne kaip žiūrovė, o prisidėjo jį organizuojant. Užkulisiuose Monikai teko matyti, bendrauti su garsenybėmis. Galbūt šios asmenybės lietuviams nelabai gerai pažįstamos (Monica Törnqvist, Jay T. Hairston bei daugelis kitų), tačiau akivaizdu, kad tai žmonės, iš visos širdies mylintys gospelą.

Medalis visada turi dvi puses – kur smagumai, ten ir rūpesčiai. Kaip didžiausius Monika įvardijo aiškinimasi dėl nesutampančių duomenų bei triukšmo kėlimo už scenos. Mergina minėjo, jog kartais veiklos būdavo tiek daug, jog niekas nieko nespėdavo, o kartais visi savanoriai tiesiog neturėdavo ką veikti.

Dalyvauti festivalyje, stebėti nuostabią darną ir giedančius nuoširdžius žmones jau yra savotiškas pasisekimas. Ne kiekvieną dieną galime tai patirti. *„Tokio savanoriavimo nauda yra labiau asmeninė – gauni naujos patirties, susipažįsti įdomiais žmonėmis.“*

Pasak Vilniaus Gospel festivalio organizatorių, tikslas buvo supažindinti klausytojus su populiariais gospelo muzikos kūriniais bei talentingais šio muzikos žanro atlikėjais.

Monika savanoriavimą įvardino kaip pilietiškumo skatinimą, nors, žinoma, tai priklauso nuo žmogaus – kiek jis pats savęs atiduoda, kiek skiria laiko ar pastangų.

„Jei pats duodi daug, tai ir gauni daug. Svarbiausia pasiimti tai, kas reikalinga gyvenime. Galbūt netgi netyčia atrasi kokią nors veiklą, kuri tave taip įtrauks, jog nebegalėsi be jos gyventi.“

LAIŠKAS MOKYTOJAI

*Gal pirmąsyk į mūsų redakciją pakliuvo tikras laiškas – ne straipsniui rašytas, o asmeninis, privatus, kupinas labai individualių įspūdžių. Jo autorei **Gabrielei Ganžaitėi** ir mokytojai Vidai Lisauskienei maloniai leidus, tik šiek tiek patrumpinę pateikiame jį Jums.*

Miela Mokytoja,

Jums rašo Gabrielė Ganžaitė. Keista, bet dabar net šis pirmasis sakiny, proga taip prisistatyti man jau tapo prabanga, nepamenu, kada prisistatinėjau tikroju vardu ir pavarde. Čia, Anglijoje, aš tesu Gabriele Ganzaite. Pavardės neištaria niekas. O mano vardas tapo Gabriella, Gabby, Gabriel ar tiesiog... pamirštas iš viso.

Gyvenu Prestone, mažame Anglijos mastais miestelyje, o po Vilniaus, mažame net ir mūsiškiais. Senamiestis, ar centras, nežinau, kaip jį vadinti, - kelios plačios gatvės, nusėtos drabužių parduotuvių, kavinių greito maisto užkandinių. Namas, kuriame gyvenu, pats tikriausias angliškos Viktorijos laikų architektūros pavyzdys, o pro mano šešiakampio kambarėlio langus matyti musulmonų kultūros centras. Kaimynai mano aukšte, penkiuose gretimuose kambariuose, su kuriais dalijamės virtuvę, dušą ir tualetą – britai. Iš vienos mano kambario pusės – britų pora, rimta ir draugiška. Kai reikia, paskolins kepimo miltelių ir formų keksiukams, o kai gamins ką nors skanaus, net ir pavaišins. Už kitos kambario sienos – tualetas. Gera, kad sienos storos, tad kol kas tai net suteikia keistą namų pojūtį – Vilniuje mano kambarys irgi ribojasi su vonia. Keista, kad namus primena nuleidžiamo vandens garsas, bet... po kurio laiko nebesistebi net ir tuo. Kitų keturių likusių kambarių gyventojai – gėjus muzikinio teatro pirmakursis, fotografijos pirmakursė, turinti fotoaparato tatuiruotę dydžio per visą krūtinę, psichologijos antrakursė, o gal trečiakursė, laisvalaikio žaidžianti keistus kompiuterinius žaidimus su greta jos gyvenančiu kompiuterinių žaidimų technologinę pusę studijuojančiu, dar nuo pernai skolų turinčiu trečiakursiu. Nesinori kaltinti britų, kad jie neįdomūs. Kaip kaimynai nėra patys blogiausi – pakalbam, kai netyčia susitinkame virtuvėje apie kažką, apie bet ką ir apie orą.

Dailė – toks mano kurso pavadinimas. Tai, ką dabar mokausi, kardinaliai skiriasi nuo licėjaus, nuo to, ko mokosi mano buvę bendraklasiai kituose universitetuose, net nuo to, ko lietuviai mokosi dailės akademijoje. Visų pirma, didžiausią laiko dalį praleidi vienas studijoje, o vėliau namuose piešdamas, lipdydamas lėlytes, ar bibliotekoje, ieškodamas dar nematyto Čarljo Čiaplino filmo, albumo ar knygos laisvalaikio skaitymui. Jokių bendrų pertraukų, bendrų „langu“, grupinių projektų ir kitų reiškinių, nors ir nenatūraliai, bet skatinančių naujas pažintis.

Mūsų yra penkiasdešimt penki pirmakursiai. Juos visus vienoje vietoje mačiau gal tik tris kartus. Neturime jokių savaitinių paskaitų, tik kartą per savaitę pusvalandžiui susitinkame su paskirtu dėstytoju ir kalbame, paprastai - apie tuo metu daromą projektą. Tiesa, taip pat esu pasirinkusi ir grafiką – du kartus per savaitę sėdime kitame pastate ir lakstome nuo vieno spaudimo aparato prie kito, o dėstytojai pataria techniniais klausimais, išdėsto saugumo instrukcijas, parodo, kur kokie aliejai, parduoda popierių, linoleumą už kainas visai ne popieriaus ir linoleumo, ir panašiai. Kitas pastatas, išsigelbėjimas nuo... matyt, bene visko – biblioteka ir jos filmų, albumų, žurnalų ir knygų kolekcija.

Mano bendrakursiai – britai, išskyrus penktus metus čia, Anglijoje, skaičiuojančią vengrę, su ja, matyt, ir sutariame geriausiai, gruzinę įtartinai geltonais plaukais ir pusmečiui atvykusią amerikietę. Nors mūsų ir yra daugiau nei pusė šimto, lengvai galima mus suskirstyti į lentynėles: keletas (pernelyg) neformalių vaikinių, kurių išskirtinis bruožas – dresai arba tatuiruotės, sauja vyresnių, rimtų palaikančių moterų, egzotika dvelkiantis suaugęs vyrukas ir itin plepus juodaodis vaikinai, iki šiol neaiškus skaičius, jei galima taip vadinti, tipišku brichų merginų, taip skirtingai vienodų ir vienodai skirtingų, kad galiausiai nustoji į jas kreipti bent kiek daugiau

dėmesio nei į eilninį praeivį gatvėje; kelios paprastos britės, su kuriomis per trumpą laiką artimai susibendrauti trukdo jų užimtumas ir pasinėrimas į tą paprastą, kasdienį jų gyvenimą, kad vietos užsieniečiui draugui jame nebelieka irgi, ir tuomet, matyt, užsieniečiai, amerikietė ir gruzinė, bent išoriškai jau pirmosiomis dienomis pasinėrusios į darbą ir... aš ir vengrė, panašios nebent tuo, kad iš šono matome ir apmąstome britus. Kol kas, praėjus dviem mėnesiams, tokie pirmieji pastebėjimai apie bendrakursius. Labai, labai labai labai, norėtusi, kad tai būtų klaidinga. Nes... kažkas... kažkas juk turi jaustis panašiai, matyti panašiai, ieškoti panašiai!

Keblus dalykas aprašyti mūsų studijas. Negaliu to pavadinti studijomis, tuo labiau, mokslu. Nes dailė dabar visur, kiekvieną sekundę su manimi. Nors šiuo metu mano galvoje tikrai chaosas tik dabar pradedantis kiek rimti, galiausiai sugebu piešdama susikurti tam tikrą tvarką, visas galiausiai sugula į stalčiukus, bent trumpai akimirkai. Jei anksčiau, pernai, užpernai, kasdienybę sudarė mokykla, piešimas dailės mokykloje, piešimas sau, namų darbai, savaitgalio susitikimai su draugais ir panašios tarpusavyje

kartais visiškai nederančios dalys, dabar viskas apsigvertė aukštyn kojomis. Iš pradžių ir aš bandžiau čia taip gyventi. Bet čia tai visiškai neįmanoma. Paskaitų nėra, tad nervintis, kad jų nėra, irgi neverta. Galiausiai pripranti ir tie savaitiniai pusvalandžio susitikimai su dėstytoja tampa aukso vertės. Dėstytojai nepaprastai, net, iš pradžių atrodė, kad per daug, palaikantys, panašiai ir licėjuje.

Jei iš pradžių piktiniesi, kad čia niekas neliepia tau piešti kubo, Veneros biusto ar kaukolės, vėliau supranti, kad užtat pagaliau... pagaliau gali piešti tai, ką nori. Iš pradžių nedrąsu, bandai miklinti ranką, bet po to įsidrąsini ir parodai mokytojai viską, ką turi sename bloknote. Ir tada pajunti, kaip tavo kasdienybė, anksčiau buvusi perskirta į daugybę gabalėlių, vėl jungiasi. Taip ir pats, manęs, kad pasikeisi, tapsi itin komunikabilus, imsi iš pagrindų keisti pasaulį, supranti, kad ne. Pats, giliai viduje išlieki toks pats, kitaip ir neįmanoma. Nežinau kodėl, bet man atrodo, kad čia, nesant šalia niekam iš senųjų draugų, niekam, į ką galėtum iš įpročio įsikibti ir blogiausiu atveju plaukti pasroviui, pakliūni į akistatą su savimi. Iš pradžių bandai save įtikinti, kad tau reikia susirasti kuo greičiau ir kuo daugiau naujų pažįstamų, įstoti į kuo daugiau bendruomenių, nes taip rekomendavo vyresnieji draugai. Bet vis tiek galiausiai atsitinka tai, kas ir turi atsitikti. Gabrielė vieną anime ir manga (japoniškų animacinių serialų ir komiksų) bendruomenės susitikimą pamiršta, ir tada nustoja lankytis jos susitikimuose, kuriuose žiūrimi japoniški filmukai, o po to einama „bendrauti“ į barą. Panašus likimas gresia ir kino bendruomenei, nes jos nariai mieliau žiūri holivudinius filmus nei europietišką kiną ir kuria juokingus filmukus apie universiteto gyvenimą, o po susitikimų... na, eina „bendrauti“ į barą. Galbūt ir nesusirasi dar vieno naujo draugo spausdindamas grafikos darbus, tačiau... juk tai yra, ką n o r i daryti, tad kam save apgaudinėti?

Gąsdinančiai daug metaforiškų situacijų čia. Pavyzdžiui, pirmosiomis dienomis vykome į ekskursiją, su tarptautiniais studentais, dar ne su kursu, į „pramogų paplūdimį“. Tik atsisėdusi į autobusą supratau, kad tai pramogų parko pavadinimas, pilno amerikietiško kalnelio, nuo kurių tik ir matėsi pakrantė. Arba, kai įsėdi į autobusą, vykdamas į šį „parką“, ir supranti sėdįs tarp indų už tavęs, ir kinų priešais tave. Ir užgriūna pirmos globalios ir baisios mintys, kad ir Lietuva tokia maža, nepatogiai įsispraudusi ir savęs ieškanti tarp milžinių gigančių. Dar kitas keistas dalykas, kuriuo negalėdavau patikėti, o dabar pati patyriau, kad, nors manei, kad kai kuriose situacijose pradėsi elgtis kitaip, tik dar labiau pradedi laikytis savų keistųjų principų. Turiu omenyje visas tas naujų draugų paieškas. Jei „draugą“ susirasi vaidindamas nenatūraliai draugišką, tai vėliau nebegalėsi liautis vaidinęs.

Pojūtis, kai atvyksti vienas be nieko į vietą, kuri tau irgi yra niekas, be jokių prisiminimų, ir viską po truputį stataisi, stojiesi pats lyg po sunkios operacijos, po kurios būtum netekęs atminties, o dabar atliktum reabilitacijos kursą. Vietos ima įgauti veidus, kojos ima atsiminti maršrutus, ausis ima priprasti prie kalbos, ranka vėl ima klausyti, smegenys vėl ima reikalauti knygos, nors ir angliškos. Bet rodosi lyg operacija turi dvejopą poveikį: liežuvis nesupranta, kaip jam elgtis, nes jo senąja kalba niekas nešneka, akys vis dar ieško ir stebisi, net ir receptoriai nosyje nusivilia, kai vakarienė ar skalbiniai kvėpia kažkaip kitaip, nebe taip, o liežuvis paskelbia streiką daržovėms, nes jos traška kaip popierius ir yra skonio kaip popierius. Visa tai kontroliuojančios smegenys kartais imas siusti ir eiti iš proto, bet, kadangi joms kartais pavyksta sudėlioti informacijos srautus į stalčiukus, jos galų gale nurimsta. Bent trumpam.

Lietuviškai – tikrai, ne virtualiai, ilgai, net kokias dvidešimt minučių, – bendravau tik kartą. Visas kitas lietuviškas bendravimas – klaviatūros mygtukų spaudymo įgūdžių lavinimas. Jau net nežiūrėdamas angiškoje klaviatūroje atrandi a, e, è ir kitas mielas mielas raideles.

Graudžiai juokinga, kai sėdėdama čia prisimeni visus stereotipus, nors tuo pačiu metu supranti, kad jau laikydama rankoje bilietą, ne, jau skaitydama apie Antaną Garšvą, o gal ir dar anksčiau, žinojai, kad taip bus. Kad po mėnesio Anglija netaps antraisiais namais, kad ir po dviejų mėnesių irgi.

Tokie tie menki mano pastebėjimai ir pamąstymai. Kiek daug dar norėčiau papasakoti, bet bijau, kad ilgas laiškas gali dar baisiau atrodyt, tad čia ir pabaigsiu.

Gabrielė

VIENĄ DIENĄ NETYČIA ĮKRITAU Į DUOBĘ JUSTĖ RAMINTA ČUPRINSKAITĖ

Vieną dieną netyčia įkritau į duobę.

Pirmiausia trenkiau kumščiu į sieną. Kumščiui skaudėjo, sienai ne. Duobė pagilėjo. Tada spyriau, kabinausi į akmenis, bandžiau išlipti. Bet duobė gilėjo dar labiau. Supratau, kad man užtektų tik įsikabinti į šaknis ir tada, palypėjęs vieną metrą, galėčiau iššokti. Bet jau nebeturėjau jėgų. „Dieve, padėk!“ – sušukau. „Dievas mirė.“ – išgirdau Nyčę iš gretimos duobės. „Ne, mano Dievas gyvas.“ – pasakiau aš ir įsijungiau televizorių. Ten rodė reklamą, kur pardavinėjo laimę. Dvi už vienos kainą. Išbėgau į parduotuvę.

Praėjo kelios dienos, duobė vis gilėjo. Virš jos augo obelis, taigi maisto turėjau pakankamai. Susiradau draugų – šiose apylinkėse duobių buvo daug. Vienas iš jų, naujokas, filosofas, vakar išprotėjo. Po dviejų savaitių, praleistų duobėje, vidury nakties pradėjo šaukti – „Čia aš – duobė! Čia aš!“ Vargšas žmogus. Pasakiau jam: „Duobė yra duobė, toks likimas.“ Jis neklausė ir rėkė visą naktį.

Po mėnesio šventėm Nepriklausomybę. Iškėlėm savo vėliavą. Perdirbama, užrašas – Tesco.

Vienintelis nepatogumas būnant duobėje yra tas, kad matai vis mažiau dangaus. Įsivaizduok, tu duobėj. Skylė aukštai ir matai tik mažą Paukščių tako lopinėį. Ištiesi ranką į dangų ir bandai pakilti kaip Supermenas, bet tau nepavyksta, nes duobė per ankšta.

Taip pat negaliu girdėti. Duobė per gerai izoliuoja garsus. Girdžiu tik savo mintis. Įsidedu iPod ausines ir tada jau nebegirdžiu nieko. Tik – „I believe I can fly“. Bet aš skeptikas. Žmogus neturi sparnų. O jei ir turi, galiausiai ištirpsta vaškas ir jis nukrenta... Bet jis gali šokti. Aš šoku, kol nukrentu ant žemės, ir, baigęs spardytis, pridedu ausį prie jos ir įsiklausau. Pasirodo, šoka visi. Plastikinės duobės grindys jau nebeatlaiko svorio, tuoj įluš. O tada krisime dar giliau, kur dangaus nebebus.

Ne. Mama, aš noriu į žvaigždę! Aš noriu sėdėti ant planetos ir matyti vieną saulėlydį po kito. Bet man dangų užstoja Tesco šešėlis. O, Supermene, parodyk man dangų! Patrauk muilo reklamą, išjunk šviesas, aš noriu žvaigždžių! Ne, kaip tu gali galvoti, kad užtenka žurnalo?!...

Tada Jis nuleidžia rankas, nes padėti negali. Ir nuskrenda, palikęs mane kaip kurmį, žiūrintį į savo puikaus darbo rezultatą. Aš rėkiu visą naktį.

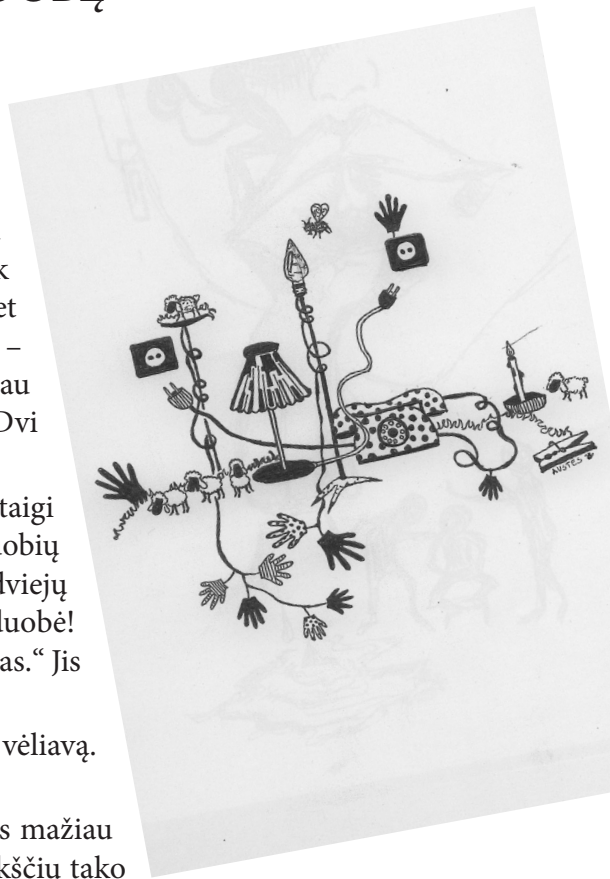
Tą rytą atsibudau kaip po košmaro. Išgėręs stiprios kavos,ėjau vyrams padėti griauti bažnyčią. Nugriovėm ir pastatėm didesnę. *Palaikink, Dieve, mus, Feisbuko vaikus.* Grįžęs į duobę, pamačiau, kad ji dar gilesnė nei paprastai. Dangus atrodė kaip mažas taškas vertikalėj. Matyt, kaip sakė kaimynas fizikas, ozono skylės mus siurbia gilyn. Siurbs, kol pasieksim žemės centrą, o tada dingsim ir Žemė bus laimingai skylėta ir gyvens po jūra milžiniškam ananase.

Po metų duobė jau buvo pagilėjusi taip, kad dangaus nebesimatė. Teko priprasti prie amžinos tamsos. Atėjo žiema ir baigėsi obuoliai. O man atėjo eilė mirti. Parašiau atsisveikinimo laišką fizikui ir filosofui, žinojau, kad jie dar gali skaityti, pas juos dar šiek tiek šviesiau.

Bet, mama, aš noriu saulės! Prašau, bent paskutinį kartą.

Paėmiau kastuvą ir pradėjau kasti. Padėk man. Imk kastuvą ir kask kartu. Nes, kai pasieksim žemės centrą, prieš pat mums sudegant, pamatysim saulę – kaip šviesą tunelio gale.

Ne, deja. Vis dėlto ten bus televizorius.

HARIS POTERIS LICĖJUJE
RŪTA MIŠKINYTĖ ir VIRGA PLESKAITĖ

Lapkričio mėnesį vyko labai svarbus renginys – Hario Poterio beveik paskutiniojo filmo premjera! Ta proga šiame „Andų“ numeryje yra speciali skiltis Hario Poterio gerbėjams.

NEPAPRASTAI SLAPTAS TYRIMAS APIE
BEPROTIŠKAI SLAPTĄ LICĖJAUS PASLAPČIŲ
KAMBARĮ

Keli Vilniaus licėjaus moksleiviai teigia girdėję šnypščiančius balsus iš už mokyklos sienų. Manė, kad vėjas švilpia, arba kas nors koridoriuje praeiviams atsitiko. Klydo. Šiomet buvo atvertas pats slapčiausias, daug slaptų dalykėlių saugantis paslapčių kambarys (bent taip girdėjau aš). Nusprendžiau išsiaiškinti, ką slepia šis kambarys ir ar tikrai jis yra.

Rugilė Matulevičiūtė, 2d:

Girdėjau apie jį šnibždantis, tačiau pačiai lankytis neteko.

Gabrielė Grochovskytė, 3c:

[20:17:09] Gabrielė: ??????????????????????

[20:17:16] Gabrielė: Kur??????????????

[20:17:28] Gabrielė: Ėė!!!!!!!!!!!!!!!!!!!! Noriu sužinot?!!!!!!!!

Tadas Šlimas, 3c:

Jis slepiasi šimtas ketvirtam. Jis mažas, ten beveik niekas netelpa. Reikia draugo, kad tau jį parodytų. Be to, turi mokėti kalbėt *nežiauriu* licėjaus dialektu, jei nori ten patekti. Kitą paslapčių kambarį Lukas V. sakė, kad atnaujins.

Barbora Drąsutytė, alumni:

Taip taip, yra toks. Čia sena licėjaus paslaptis, perduodama iš lūpų į lūpas. Kalbama, kad įėjimas į kambarį yra kažkur merginų dušinėj. Ir kad kiekvienas naujas licėjaus prezidentas prieš inauguraciją turi vietiniam baziliskui paaukoti litrą savo kraujo. Kitaip kadencija nesiseks.

Dovilė Žukauskaitė, 3c:

O dieve! Mačiau ten pegasą, skrendantį kažkur palubėj, žemė buvo kažkokia pakreipta, ten lyg ir trijų žmonių siluetai matėsi... O gal daugiau?.. Girdėjau kažkokius neaiškius žodžius ir rėkavimus, o po jų vis kažkas nutikdavo – tai koks sprogimas, tai žvaigždžių pliūpsniai... Bet kas mane labiausiai išgąsdino, tai tas didelis šuo.

Ugnė Ringelevičiūtė, 3a:

Įeini į mergaičių *tūliką*, ten kur neveikia. Yra toks ženklas – Saulius ir kažkas. Su meile Saulius ir Povilas (*atrodo, kad nei Saulius nei Povilas ten neparašyta – red. past.*). Atsiranda toks didelis kelias į 104. Tu dar to neišbandei, bet tai yra tiesa. Ten *žiauriai faina*.

Kur tas labai slaptas kambarys taip ir neišsiaiškinau, tačiau supratau, kad jis yra, be to, visi jame suranda kažką naujo ir skirtingo. Tikiuosi, kad pavyks jį surasti, o tada pasidalinsiu su jumis savo įspūdžiais.

LICĖJAUS PASKIRSTYMO KEPURĖ
GRUODŽIO MĖNESĮ PATARIA...

Avinui: nepaisant savo raguotos prigimties, nesipykti su Benu Budvyčiu. Jei avinas yra iš Anglijos, tada nesipykti su Vilija Balčiūnaite.

Jautis: arti, arti ir dar sykį arti, nes gruodį laukia daug darbų.

Dvyniams: bent prieš Šv. Kalėdas ir Naujuosius Metus nebegalvoti apie fizikos problemas.

Vėžiui: vaikstant atbulom nesumindžioti Barto.

Liūtui: nevalgyti mėsos ir nebesislėpti milžiniškoje senoje spintoje.

Mergelei: atsargiai šėlti su kurso vaikiniais.

Svarstyklėms: „Sometimes to lose balance for love is part of living balanced life“.

Skorpionui: nesirodyti prie Hogvartso (Hagridas mėgsta kolekcionuoti retus gyvūnus) ir sukurti dainą, pardavimų skaičiumi lenkiančią „Wind of change“.

Šauliui: sėkmingai sušokti lindy – hop rutiną licėjaus dvidešimtmečiui skirtame renginyje.

Ožiaragiui: jums seksis darbas ir finansiniai reikalai, tačiau nesiseks meilė ir santykiai su žmonėmis.

Vandeniui: padaryti milžinišką vakarėlį: pakviesti žalčio Eglę, Jūrą su Kastyčiu, Undinėlę, žuviuką Nemo, ir „Neptūno“ mineralinių vandenų įmonės direktorių.

Žuvims: saugotis kabliuko, nes ūkvedys su Rudminu mėgsta žvejoti.

KĄ DARYTI, JEI TURBANAS RĖKIA TAU Į AUSĮ?

SKAUDA GALVĄ?

NEGALI UŽMIGTI?

AUSYS PLYŠTA NUO GARSO,
BET NESIRYŽTI PASIPRIEŠINTI
PIKTAJAM TURBANUI?

TAVE IŠGELBĖTI GALI TIK GARSO

NEPRALEIDŽIANTYS STEBUKLINGIEJI

AntiTurbaniniai AUSŲ KAMŠTUKAI!

PAGAMINTI IŠ UNIKALIOS, ELASTINGOS MEDŽIAGOS, JIE
PRISITAIKO PRIE BĖT KURIOS AUSIES FORMOS

AKCIJA
PIRKDAMI AntiTurbaninius AUSŲ
KAMŠTUKUS, KAMŠTUKĄ NOSIAI, SKIRTĄ APSISAUBOTI
NUO TROLIO SKLEIDŽIAMO DVOKO, GAUSITE
NEMOKAMAI !!!

KREIPTIS Į MADAM POMFRI,
69 KABINETAS

EKSPERTAI

Šįkart nusprendėme ekspertus truputėlį pakeisti – į suktus Jūsų klausimus atsakinėjo du mokytojai – ekspertai.

Ričardas Jankauskas – etikos, muzikos ir pasaulio sąrangos specialistas:

Kodėl gražiausioms merginoms *dzin*, ką apie jas galvoja?

Negirdėjau, kad kas nors kada nors būtų nustatęs moteriško grožio kriterijus. Jei Tamstai atrodo, kad kažkurios merginos yra gražiausios, tai yra tik Tamstos subjektyvi nuomonė (ir nelaimė). Jei Tamstai atrodo, kad joms *dzin*, tai dar nereiškia, kad joms tikrai *dzin*. Norėčiau pažvelgti į Tamstos galias akis ir... pareikšti gilią užuojautą: jei užslinkus speigams, tokie klausimai kankina, pavasarį lauk potvynio.

Kada perkelsim licėjų į Gedimino prospektą?

Niekada, nors šiuolaikinės technologijos leidžia domkratais pakeltus statinius transportuoti dešimtis kilometrų jų neardant, tačiau licėjaus atveju, tai neįmanoma. Be to ir vilniečiai nesutiktų. Kur kas paprasčiau Gedimino prospektą perkelti į licėjų. Kai kuriems iš mūsų tai visai neblogai pavyksta.

Kodėl lietuviai vienu šūviu šauna du zuikius vienu šūviu, o britai du paukščius vienu akmeniu?

Nes lietuviai per amžių amžius gyveno nuolatinės ekonominės depresijos sąlygomis, o britai – *for fun*.

Ernestas Šidlauskas – etikos, tikybos ir filosofijos ekspertas:

Kam reikalingi ekspertai?

Kad viešai nusišnekėtų. O kiti, nusišnekantys privačiai, jaustųsi teisūs.

Koks skirtumas tarp *sigmos* matematikoje, chemijoje ir Kalvarijų gatvėje?

Sigma matematikoje tokia teoriška, kad jos beveik ir nėra, chemijoje ji jau rimtesnė, tarsi eterinė, o Kalvarijų gatvėje jau labai solidi, tarybinė, smogianti istoriškai.

Kodėl fuksai koridoriuose sudaro fosfolipidus primenančius darinius?

Fuksai kaip hidrofilai – apvalūs, slidūs, vienodi. Jie jungiasi į gan solidų, triukšmingą, nemažai vietos užimantį korpusą hidrofobinių riebiųjų rūgščių pagalba, kurios tikrai gličios ir riebios, dar ir vandens bijo... Bjaurokas vaizdas. Bet kitaip negalima, be šios skausmingos jungties vargšai fuksiukai būtų absorbuoti, išskaidyti, pirmo kurso neliktų...

MOKYTOJŲ PERLIUKAI

Benas Budvytis:

„Man baisu būna, jeigu kas logiškai mąsto...“

„Pamatytumėt tokią trupmeną, tai imtumėt klykti ir bėgti iš klasės.“

Linas Ulevičius:

„Kokius vardus turi skinai? Na, tarkim, Bulka. Tai va, žiūriu į Bulką, bet matau ne bulką, o skiną.“

Ričardas Jankauskas:

„Suėjo Wagneriui apie penkiadešimt metų, tai *bičas* įsimylėjo ir pradėjo vamzdžiais laiptot.“

„Žvakė yra amžinybės simbolis, o lempa... Lempa yra lempa.“

Algis Sindaravičius:

„Ekstremistai izoliuojami beprotnamyje, kalėjime arba po žeme kur nors.“

„Riterių net žirgai buvo šarvuoti, nebūtum radęs skylės kur įkišti tą... ietį.“

Erikas Karikovas:

„Sprogdinam funkciją. Kitaip sakant, vyksta aritmetinis šėlsmas.“

„Čia parašyta taip aiškiai, kad supranta net gyvatės Oze.“

„O jums nebūna taip, kad einat koridoriumi ir kartojate : „x, a, x, a...“?“

„Jei tu nežiūri į lentą, tai pagalvok, kaip lenta žiūri į tave...“